

İSLAM'DA MELEKLERE İMAN

Dr. Mehmet Nur AKDOĞAN

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI: 1627

Halk Kitapları: 367

Yayın Yönetmeni

Dr. Fatih KURT

Yayın Koordinatörü

Dr. Faruk GÖRGÜLÜ

Editörler

Elif ERDEM

Hale ŞAHİN

Rukiye AYDOĞDU DEMİR

Tashih

Zeynep ONAR

Grafik Tasarım

Uğur ALTUNTOP

Baskı

Epa-Mat Bas. Yay. Prom. San. ve Tic. Ltd. Şti.

0 312 341 56 26

2. Baskı, ANKARA – 2019

Eser İnceleme Komisyon Kararı: 07.02.2019 / 7

ISBN: 978-605-7519-87-0

2019-06-Y-0003-1627

Sertifika No: 12930

© T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı

İletişim

Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü

Basılı Yayınlar Daire Başkanlığı

Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı

No:147/A 06800 Çankaya/ANKARA

Tel: 0 312 295 72 93 - 94

Faks: 0 312 284 72 88

e-posta: diniyayinlar@diyanet.gov.tr

www.diyanet.gov.tr

Dağıtım ve Satış

Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü

Tel: 0 312 295 71 53 - 295 71 56

Faks: 0 312 285 18 54

e-posta: dosim@diyanet.gov.tr

İSLAM'DA MELEKLERE İMAN

DR. MEHMET NUR AKDOĞAN

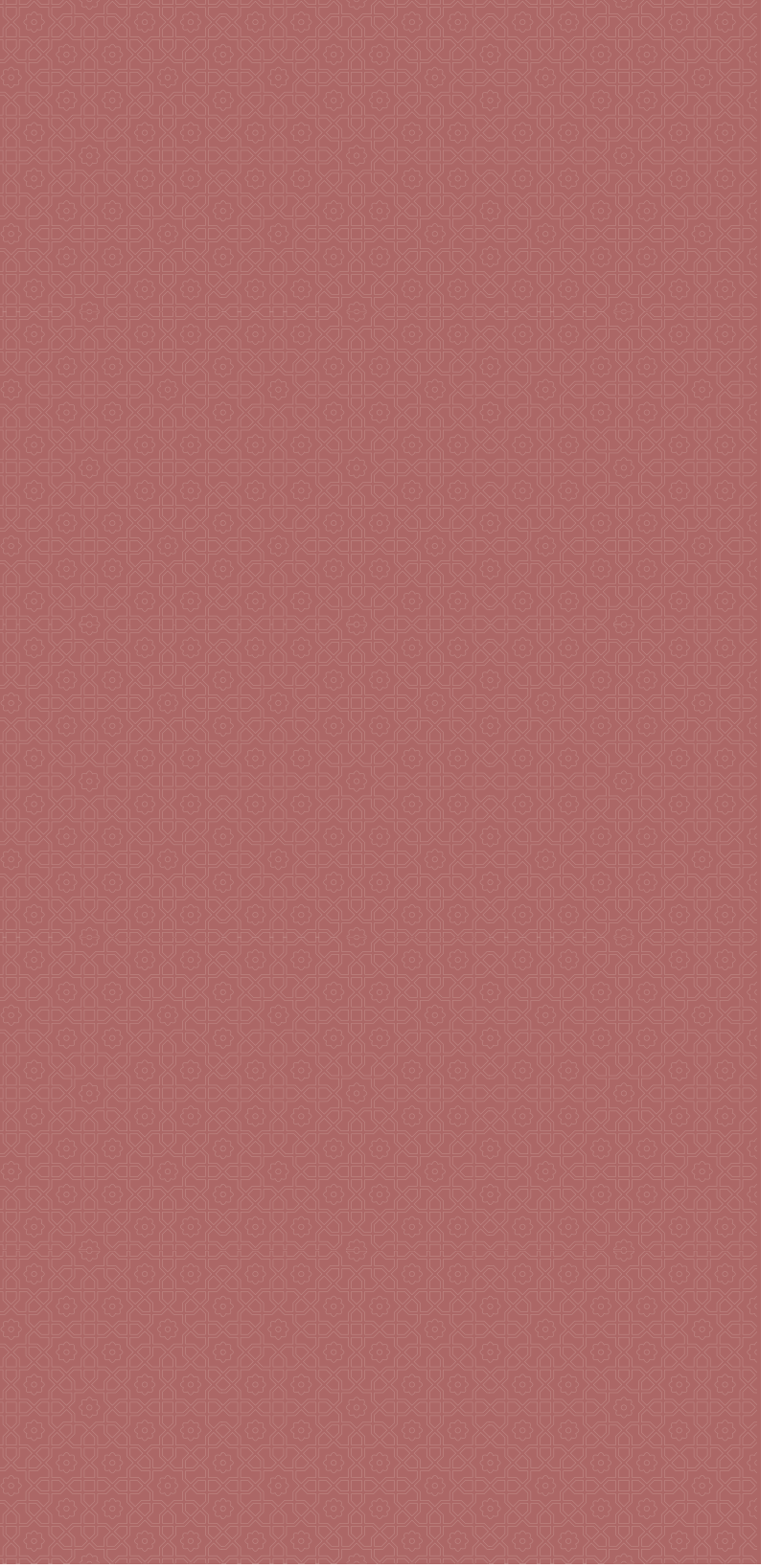

DİB
YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

MELEK NEDİR?	7
Farklı Din ve Kültürlerde Melek İnancı	7
İslam Dininde Melek İnancı	10
Meleklerin Varlığını Nasıl Anlarız?	13
Melekler Ne Zaman Yaratılmıştır?	20
Melekler Niçin Yaratılmıştır?	20
Meleklerin Yardımı	24
Meleklerin Hz. Âdem'e Secdesi	26
Meleklerin Sayısı	27
MELEKLERİN ÖZELLİKLERİ	29
Nurani Varlıklardır	29
Yemezler ve İçmezler	29
Çok Güçlü ve Hızlıdırlar	31
Erkeklik ve Dişilikleri Yoktur	32
Kanatları Vardır	34
Farklı Suretlere Girebilirler	35
Allah'ın Emrinin Dışına Çıkamazlar	37
Gaybı Bilmezler	40
BAZI MELEKLER VE GÖREVLERİ	43
Dört Büyük Melek	43
Cebrael	43
Mikail	45
Azrael (Ölüm Meleği)	46
İsrafil	49
Kirâmen Kâtibîn (Hafaza Melekleri)	50
Sual Melekleri (Münker ve Nekir)	54

Mukarrebûn Melekler (Kerûbiyyûn)	55
Hamele-i Arş (Arşı Taşıyan Melekler)	56
Cennet Melekleri.....	57
Cehennem Melekleri	60
MELEKLERE İMANIN YAŞANTIMIZA ETKİLERİ	65
KAYNAKÇA.....	67

MELEK NEDİR?

Yaratılmışlar arasında seçkin bir yere sahip bulunan ve tarih boyunca insanlığın ilgi odağı olan meleklerle iman, İslam inancının altı esassından biridir. Melek kelimesi "haberci, elçi, kuvvet sahibi" manalarına gelir. (İsfehâni, *el-Müfredât*, s. 82, 774-776) Çoğulu melaikedir. Terim olarak melek, "bazı istisnai durumlar dışında duyularla algılanamayan, özel bazı güçlerle donatılmış ve sadece Allah'ın emirlerini yerine getirmekle görevli **nurani** varlıklar" demektir.

Nurani

Temiz, nurlu.

Semavi Din

Allah tarafından vahyedilen dinlere verilen isim.

Farklı Din ve Kùltürlerde Melek İnancı

Meleklerle iman, **semavi din**lerin, yani Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamiyet'in ortak kabulü ve iman esasıdır. Melek inancının vahye dayalı dinlerde inanç konusu olması aynı kaynaktan beslendiklerini göstermesi açısından da önemlidir. Öte yandan melek inancı Hz. Peygamber'in (s.a.s.),

Tebliğ

Peygamberlerin,
Allah'ın emir
ve yasaklarını
insanlara eksiksiz
olarak anlatmaları.

Allah'ın elçisi, İslam'ın da son ilahî din olduğunu göstermektedir. (Ali Erbaş, "Melek", *DİA*, XXIX, 37-39) Çünkü bütün semavi dinlerde meleklerin, çeşitli sorumluluklarının bulunduğu vurgulanır. Bu bağlamda Yahudilikte meleklerin, Tanrı'nın emrinde olmaları, O'na ibadet etmeleri, vahyi **tebliğ** etmeleri, insanları koruyup onlara yardım etmeleri şeklinde bazı görevlerinden bahsedilmektedir. Hristiyanlıkta da meleklerin, Tanrı'yı yüceltme ve ona övgüde bulunma, Tanrı'nın emirlerini insanlara iletme, insanları koruma ve onlara yardımcı olma, tabiatın idaresini sağlama gibi görevlerinin bulunduğu belirtilir. (Erbaş, "Melek", *DİA*, XXIX, 37-39) Ayrıca her iki dinin kutsal metinlerinde de meleklerin sayılarının oldukça fazla olduğuna vurgu vardır. (Komisyon, *Hadislerle İslam*, I, 53)

Tarih boyunca Babil, Sümer, Asur, Hitit gibi pek çok medeniyet gelip geçmiş ve her bir topluluğun kendine göre inanç ve kabulleri olmuştur. Ancak bu medeniyetlerin en önemli ortak yanlarından biri, başta melekler olmak üzere kutsal kabul

ettikleri ruhlara gösterdikleri derin saygı veya korkudur. Bunun çeşitli tezahürleri, bu medeniyetlerin yazılı veya sözlü kaynaklarında açıkça görülmektedir. (Erbas, *Melekler Alemi*, s. 53 vd.) Aynı şekilde Uzak-doğu, Eski İran dinlerinde de melek inancının açık örnekleri vardır. Bu kapsamda Zerdüştlükte, Hint dinlerinde ve Taoizmde de melek inancının bulunduğu ifade edilmektedir. (Erbas, "Melek", *DİA*, XXIX, 37-39)

Hız. Peygamber'in gönderildiği **Cahiliye** toplumunda da melek inancı vardı, fakat yanlış temeller üzerine kurulmuştu. Çünkü Mekke'li **müşrikler**, melekleri "Allah'ın kızları" şeklinde nitelemekteydiler. Buna karşılık Yüce Allah ayet-i kerimede "Şimdi onlardan şunu cevaplamalarını iste: Kız çocukları Rabbinin de erkek çocukları mı onların! Yoksa biz, gözlerinin önünde melekleri dişi olarak mı yarattık? İyi bilin ki onlar, sırf kendi uydurmaları olarak, 'Allah çocuk sahibi oldu!' diyorlar. Onlar katıksız yalancıdırlar." (Sâffât, 37/149-152) ifadeleriyle

Cahiliye

Arapların İslam'dan önceki sosyal ve dinî hayatlarını ifade eden terim.

Müşrik

Allah'tan başka şeylere veya kişilere inanan veya ibadet eden kimse.

onların iddialarının temelsizliğine ve reddedildiğine işaret etmektedir.

İslam Dininde Melek İnancı

Meleklerle iman, İslam'ın inanç esaslarından biridir. Müstakil bir esas olmakla beraber diğer iman esaslarıyla çok sıkı bir bağlantısı vardır. Her şeyden önce, meleklerle iman, Allah'a ve O'nun kâinatta koymuş olduğu düzene inanmayı beraberinde getirir. Melekler de Yüce Allah'ın evrende var etmiş olduğu düzen içerisinde vazifelidirler ve kâinatın nizamında kendilerine emredilen görevi aksatmadan yerine getirirler.

İslam dini insanların dünya ve ahiret saadetini hedefler. Bunun için de doğru yolu bulabilmeleri için gerekli kuralları açık bir biçimde bildirir. Bu bağlamda Kur'an-ı Kerim'de inanılması zorunlu olan hususlardan biri de meleklerle imandır. Nitekim bir ayet-i kerimede "*Allah'ın elçisi ve müminler, Rabbinden ona indirilene iman ettiler. Her biri Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine inandılar.*" (Bakara, 2/28) buyurularak meleklerle imanın inanç esaslarından biri olduğu açık-

ça vurgulanmıştır. Bir diğer ayette de "Kim Allah'ı, meleklerini, kitap- larını, peygamberlerini ve ahiret gününü inkâr ederse derin bir sapıklığa düşmüş olur."

(Nisâ, 4/136) buyurularak meleklerin inkâr edilmesinin kişiyi **dalalete** düşüreceği uyarısında bulunulmuştur. Meleklerle iman, aynı zamanda Allah'a samimi bir şekilde bağlanan müminlerin temel özelliklerinden biri olan **gay-ba** imanın bir göstergesidir.

(Nisâ, 4/136)

Yüce Allah'ın insanlığa son peygamber olarak gönderdiği Hz. Muhammed (s.a.s.) de meleklerle imanın gereğine işaret etmiştir. Bu bağlamda Cibril hadisi olarak bilinen rivayette Hz. Peygamber (s.a.s.) imanın esaslarını sayarken meleklerle imanı da zikretmiştir.

(Müslim, İmân, 5)

Dalalet

Bilerek veya bilmeyerek doğru yoldan sapmak.

Gayb

Akılla ve beş duyu organıyla algılanamayan âlem.

**Varlık âlemi
gördüklerimizin çok
daha fazlasıdır.**

Meleklerin Varlığını Nasıl Anlarız?

Kâinattaki varlıkları duyu organlarıyla bilinenler ve bilinmeyenler şeklinde ikiye ayırmak mümkündür. Bazı varlıkları gözümüzle görmek onlara elimizle dokunmak mümkünken, bazılarının varlıklarından emin olduğumuz hâlde onları göremeyiz veya duyamayız. Çünkü duyu organları, belli seviyeler arasındaki şeyleri görür, duyar veya hisseder. Bu yüzden onlarla algılayamadığımız varlıkları yok sayamayız. Onlarla algılanmadığı için yani sırf gözümüzle göremediğimiz için görünmeyen bir âlemin varlığını inkâr edemeyiz. Sadece gözümüzle gördüğümüze inandığımızda, sadece aklın sınırlarında gezindiğimizde dünyamızı görünen âleme indirgemiş, kalbi devre dışı bırakmış oluruz. Oysa İslam'da gayba iman söz konusudur. Gayb; kişinin akıl veya duyu organlarıyla algılayamadığı ancak peygamberlerin bildirmesiyle, yani vahiyle haberdar olabileceği bilgidir. (İsfehâni, *el-Müfredât*, s. 616-617) Gayba iman konusu Kur'an-ı Kerim'in pek çok ayetinde geçer. Bu kapsamda bazı ayetlerde gayba inanmak, Müslüman veya mümin olmanın temeli kabul edilir: "Onlar gayba inanırlar..." (Bakara, 2/3) Bir kısım ayetlerde ise gayb bilgisinin sadece Allah'a ait olduğu vurgulanır: "Gaybın anah-

tarları Allah'ın yanındadır; onları O'ndan başkası bilmez." (En'âm, 6/59) Bununla birlikte Yüce Allah dilerse gayba ait bazı bilgileri elçilere ihsan edilebileceğini belirtir: *"(Ey inkâr edenler!) Allah müminleri, pisi temizden ayırmadan bulduğunuz hâl üzere bırakacak değildir. Allah size gaybı da bildirecek değildir; fakat Allah (gaybı bildirmek için) peygamberlerinden dilediğini seçer."* (Âl-i İmrân, 3/179)

Bu bağlamda kâinatın yaratıcısı Yüce Allah, bizim için gayb konusudur. Aynı şekilde melekler, cinler, şeytan vs. de duyu organlarıyla idrak edilemeyen varlıklardır. Ancak peygamberlerin verdiği haberlerden hareketle bütün bunların varlığına tam bir teslimiyetle iman ederiz.

Melekler hakkında ileri sürülecek görüşler ayet veya sahih hadislerle desteklenmedikçe zandan öte bir bilgi ifade etmez. Yüce Allah, Kur'an'da meleklerin varlığına işaret eden pek çok ayet sunmuştur. Bu ayetlerde meleklerin, insanlığın atası Hz. Âdem'den önce var oldukları belirtilmiştir; (Bakara, 2/30) onların, Allah'ın emrine uyan ve ona hiçbir şekilde isyan etmeyen varlıklar oldukları zikredilmiştir. (Tahrîm, 66/6) Öte yandan yiyip içmedikleri, (Hûd, 11/69-70) kanatlarının olduğu (Fâtır, 35/1) da bildirilmiştir. Meleklerle imanın, inanç esasları arasında yer aldığını hatırlatan

ayetler de bu varlıkların mevcudiyeti konusunda şüpheyi mahal bırakmamaktadır.

Kur'an'da meleklerin Hz. İbrahim, Hz. Lut, Hz. Zekeriyya ve Hz. Meryem'le konuştukları, cehennemliklerle de ahiret gününde konuşacakları vs. anlatılmaktadır. Bütün bu ilahî beyanlar, meleklerin gerçek varlıklar olduklarını göstermektedir. (Güneş, *Meleklerle İman*, s. 25 vd.)

Ayetlerin yanında hadisler de meleklerin mahiyetine dair bilgiler vermektedir. Cibril hadisi olarak da bilinen rivayette Hz. Cebrail, Hz. Peygamber'e (s.a.s.) sahabeinin bulunduğu bir ortamda insan suretinde gelmiş, ona İslam, iman ve ihsan hakkında bazı sorular sorup cevaplarını aldıktan sonra ayrılmıştır. Bu olaya sahabeinden bir topluluk da tanıklık etmiştir. Kaynaklarımızda yer alan bu rivayet, meleklerin varlığının hadislerdeki en açık delillerindendir. (Müslim, *İmân*, 1)

Bazı hadisler, Kur'an'da yer alan melekler hakkındaki bilgileri pekiştirici veya açıklayıcı bilgiler barındırmaktadır. Örneğin, Kur'an'da **sûra** üflenmesiyle

Sûr

Kıyametin kopmasını ve kıyamet koptuktan sonra yeniden dirilmeyi duyurmak için İsrail adlı melek tarafından üflenilecek olan boru veya borazan gibi bir alet.

kiyametin kopacağı bildirilmekte, lakin kıyamet gününün habercisi olan meleğin ardından bahsedilmemektedir. Biz bu meleğin, İsrafil olduğunu (Müslim, Müsâfirîn, 200) hadislerden öğrenmekteyiz. Aynı şekilde Kur'an-ı Kerim'de kabir hayatından bahsedilmekte, ancak sorgu/sual meleklerine dair bir bilgi verilmemektedir. Sorgu meleklerinin isimlerinin Münker ve Nekir olduğu yine hadisler yoluyla bize nakledilmektedir. (Tirmizî, Cenâiz, 70)

Bazı İslam âlimleri meleklerin varlığını ispat etmek için birtakım akli deliller ortaya koymuşlardır. Meleklerin varlığına iman etmek İslam'da bir inanç esasıdır. Bu gerek Yahudilik ve Hristiyanlıkta; gerekse bazı beşerî dinlerde de benimsenen bir husustur. Bu durum meleklerin varlığının insanlık tarihi boyunca kabul görmüş bir gerçeklik olduğunu ortaya koymaktadır.

Meleklerin varlığı aklen de mümkün olan bir hakikattir. İnsan her şeyi görüp bilememektedir. Onun bilgisi, algısı kâinatın tamamını kuşatacak yetenekte ve güçte de değildir. Bu nedenle Yüce Allah'ın şanını, yüceliğini, güzelliğini ve her türlü eksikliklerden **münezzeh** ol-

Münezzeh

Allah'ın (c.c.)
noksan sıfatlardan
uzak olması.

Meleklerin

varlığı insanlık

Meleklerin varlığı

insanlık tarihi

boyunca kabul

görmüş bir

gerçekliktir.

gerçekliktir.

duğunu insandan daha iyi bilen bazı varlıkların olduğunu reddetmez. Bu varlıklar da hiç şüphesiz meleklerdir. Onlar, bütün zamanını Yüce Allah'a ibadetle geçiren, onun azametini iyi bilip onu tesbih eden, onun eksiksiz sıfatlarını yücelten nurani varlıklardır. (Serdar, "Hristiyanlık ve İslam'da Meleklerin Varlık ve Kısımları", s. 145)

İslam âlimlerinden Fahreddin er-Râzî'ye göre varlıklar arasında en değersiz olan hayvanlar ve ondan değerli olan insanlar var ise bu ikisinden de değerli olan meleğin varlığı kaçınılmazdır. Aynı şekilde ona göre, gökler âlemi bu âlem-den daha değerlidir. Eğer bu âlemde akıl sahibi varlıklar ve yaşam varsa buradan daha değerli olan gökler âleminde de akıl sahibi varlıkların ve yaşamın olması ihtimal dahilindedir. Dolayısıyla bunlar, meleklerin varlığına işarettir. (Râzî, Tefsîr, II, 176.; Serdar, "Hristiyanlık ve İslam'da Meleklerin Varlık ve Kısımları", s. 145-146)

Meleklerin varlığının, aklen mümkün olmakla birlikte, nakil yoluyla bilinip, kanıtlanabileceği değerlendirmesi âlimler nezdinde ağırlık kazanmıştır. Fakat varlıkları aklen imkân dahilinde olsa bile, meleklerin isimleri nedir, mahiyetleri nasıldır gibi soruların yanıtları ancak vahiy ile bilecek hususlardır. (Serdar, "Hristiyanlık ve İs-

Melekler, duyularüstü gerçek varlıklardır.

lam'da Meleklerin Varlık ve Kısımları", s. 145) Meleklerin vahiyle bilinmesi ise onların varlığı hakkında şüphe duyulmasını gerektirmez. Çünkü bir şey görünmediği için yok sayılamaz. Bu durumda varlık, duyularla algılanabilen alana hapsedilip onun dışındakiler yok sayılmış olur. Bu ise kişinin evrendeki bütün varlıkları kendi düzeyiyle sınırlandırması anlamına gelir.

İnsanoğlunun evren hakkındaki bilgisi sınırlıdır. Hatta bildiklerinin, bilmediklerinin yanında kıymeti neredeyse "hiç" hükmündedir. Dolayısıyla bu gerçek, duyularla algılanamayan bir şeyin yokluğunun iddia edilmesine engel olur. Bu açıdan bakıldığında insanın gözü ve diğer duyu organları her şeyi görecektir ve algılayacaktır. Kişi, çıplak gözle çok küçük varlıkları göremediği gibi, varlığından emin olduğu hava, ruh, akıl gibi şeyleri de görememektedir. Öte yandan evrendeki mükemmel işleyiş için tabiatın gözle görülen kısmı tek başına yeterli sayılamaz. Bu bağlamda evrenin sevk ve idaresinde vazifeli kılınan meleklerin, duyularüstü gerçek bir varlık olduğu kabul edilmiştir.(Güneş, *Meleklerle İman*, s. 23 vd.) Nitekim Kur'an'da yer alan "el-müdebbirât

(işleri düzenleyenler)" (Nâziât, 79/5) ifadesiyle meleklerle işaret edilmiştir.

Melekler Ne Zaman Yaratılmıştır?

Ayet ve hadislerde meleklerin yaratılış zamanını tam olarak bildiren bir bilgi bulunmamaktadır. Bununla birlikte Hz. Âdem'in yaratılışını haber veren ayetlerden meleklerin insanlardan önce de var oldukları anlaşılmaktadır. Çünkü ayette belirtildiği üzere Yüce Allah, yeryüzünde bir halife yaratacağını bildirince melekler, *"Biz seni övgü ile tenzih ederken ve senin kutsallığını dile getirip dururken orada fesat çıkaracak ve kan dökecek birini mi yaratacaksın!"* dediler. (Bakara, 2/30) Bu itibarla melekler, insanlardan önce yaratılmıştır. Ancak tam olarak ne zaman yaratıldıklarını Allah'tan başka kimse bilemez.

Melekler Niçin Yaratılmıştır?

Yüce Allah evrendeki her şeyin yaratıcısıdır. Yaratıklarının sevk ve idaresi de O'na aittir. (Arâf, 7/54) Evrenin düzenini sağlarken hiçbir varlığa ve yardımcıya ihtiyaç duymaz. Meleklerin yaratılışı da O'nun kudretinin noksanlığına ya da söz konusu varlıklara muhtaç olduğu anlamına

gelmez. Çünkü O, hiçbir şeye muhtaç olmayan; bilakis her şeyin kendisine ihtiyaç duyduğu Samed'dir. (İhlâs, 112/2)

Her bir melek Allah tarafından kendisine verilen görevi yerine getirmekle yükümlüdür. Bir kısmı insanların amellerini yazmakla görevliyken sadece **Beyt-i Mamur**'un etrafını tavaf eden melekler de bulunmaktadır. Bazıları ise cennet veya cehennemde vazifelidirler. Bütün bu meleklerin ortak yönü ise kendilerine verilen görevi yerine getirerek Allah'a kulluklarını arz etmiş olmalarıdır. Yani meleklerin asli vazifesi, Yüce Allah'a ibadet etmek, O'nu tesbih etmek ve O'na **hamd** etmektir. Nitekim Yüce Allah, onların yorgunluk belirtisi göstermeden gece gündüz kendisini tesbih etmekle meşgul olduklarını haber vermektedir. (Enbiyâ, 21/20) Ayrıca bazı meleklerin özel bir kısım görevleri yerine getirmeleri yine onların Yüce Allah'a itaat ve ibadetleri kapsamında.

Yüce Allah kâinattaki hiçbir varlığı boşuna yaratmamıştır. Tek hücreli canlılar-

Beyt-i Mamur

Gökyüzünün yedinci katında meleklerin tavaf ettiği mabet.

Hamd

Sevgi ve yüceltmeyle Allah'a sunulan övgü ve şükür.

**Meleklerin asli vazifesi,
Yüce Allah'a ibadet etmek,
O'nu tesbih etmek ve O'na
hamd etmektir.**

dan meleklerle kadar her varlık evrende kendisine verilen emirler çerçevesinde hareket eder. Ancak insanoğlunun, tüm varlıkların yaratılış gayelerini, sebeplerini, hikmetlerini bilmesi mümkün değildir. Zaten Yüce Allah ona böyle bir sorumluluk da vermemiştir. Bununla birlikte kullar, kendilerine verilen akıl nimeti ile evrendeki varlık ve nesnelerin hikmetini algılamaya veya anlamaya çalışırlar. Kur'an-ı Kerim'in pek çok ayetinde çevremizde olup bitene bakarak onlardan ibret alınması ve onların yaratılışı hakkında tefekkürde bulunulması emredilmiştir.

Her şeyin yaratılışında bir **hikmet** vardır. İnsan kendisine verilen akıl sayesinde bazen hikmetler üzerine fikir yürütebilir. Ancak düşünülen şeyin, Allah'ın muradı olduğunu söylemek yanlış olur. Çünkü bu durum insan için gayb alanıdır. İnsan ise gayba dair bilgiye sahip değildir.

Hikmet

İnsanlar tarafından bilinemeyen, gizine akıl ermeyen neden.

İnsanın, gücü nisbetinde nesnelerin veya eşyanın mahiyetini veya hakikatini bilmesine hikmet denilmiştir. İnsanın güç ve iradesinin kontrolünün dışında olan hikmet de "ilahî hikmet" olarak

tanımlanmıştır. (İlhan Kutluer, "Hikmet", DİA, XVII, 503-511) Bu açıdan meleklerin yaratılışı da "ilahî hikmet" konusudur. Onlar hakkında fikir yürütmek mümkündür, ancak isabet edilip edilmeyeceği Yüce Allah'ın bilgisi dâhilindedir.

Meleklerin Yardımı

Melekler, Yüce Allah'ın kendilerine verdiği görevi eksiksiz yerine getiren ve hiçbir şekilde O'nun izni dışına çıkmayan varlıklardır. Bu nedenle onların, Allah'ın emri olmaksızın herhangi bir kimseye yardım etmesi mümkün değildir. Bununla beraber meleklerin, Allah'ın izniyle Müslümanlara destek ve yardımlarının olacağı çeşitli ayet ve hadislerde belirtilmiştir. Müslümanların Mekke müşriklerine karşı ilk büyük harbi olan Bedir Savaşı hakkında inen ayetler meleklerin yardımına dair en belirgin delillerdendir. Yüce Allah, Bedir Savaşı'nda Müslümanlara yardım etmek üzere önce 1000 melek göndermiş, (Enfâl, 8/9) daha sonra Müslümanların morallerini takviye etmek amacıyla 3000 melek daha göndererek müşriklerin yenilgiye uğramalarını hızlandırmıştır. (Komisyon, *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, I, 666) Bu husus ayet-i kerimde şöyle beyan edilmiştir: "...O zaman sen, müminlere şöyle diyordun: "Rabbinizin,

indirilen üç bin melek size yardım etmesi sizin için yeterli değil mi?" Evet, eğer siz sabır gösterip itaatsizlikten sakınırsanız, onlar şu anda süratle üzerinize gelseler bile Rabbiniz size nişanlı beş bin meleklerle yardım edecektir. (Âl-i İmrân, 3/124-127) Yüce Allah bu melekleri sırf müminler için bir zafer işareti olsun ve kalpleri yatışıp moralleri yükselsin diye göndermiştir. Yoksa zafer O'nun kendi elindedir. O dilediği takdirde melek göndermeden de düşmanın kalbine korku salar ve müminlere zafer kazandırır. Ama O'nun hikmeti melek göndererek yardım etmeyi gerektirdiği için böyle yapmıştır. (Komisyon, Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir, I, 667)

Bu bakımdan meleklerin, Allah'ın izniyle insanlara her an yardım ve destekte bulunabilecekleri söylenebilir. Dolayısıyla gözle görülme, mahiyeti ve içeriği tam olarak bilinemese de meleklerle insanlar arasında bir bağın bulunduğu açıktır. Ancak bunu her zaman fiili bir müdahale şeklinde değerlendirmek isabetli olmaz. Müslümanların bağışlanması için Allah Teâlâ'ya **istigfar**da bulunmak, insanın kalbine iyiliği ilham etmek suretiyle insanın iyi davranışlar sergilemesi yönünde tercihler

İstigfar

Allah Teâlâ'dan
kusur ve
günahların
bağışlanmasını
isteme, af dileme.

yapmasını sağlamak, insanları farkında olmadıkları birçok zarar ve tehlikeden Allah'ın izniyle korumak, Allah'ın izni, iradesi ve emri doğrultusunda yardımda bulunmak şeklinde de meleklerin yardımları söz konusudur.

Sonuç olarak, meleklerin yardım ve destekleri konusunda bilinmesi gereken en önemli husus bunların Allah'ın izniyle olduğu, bunun dışında ne meleklerin ne de başka bir varlığın yardımda bulunamayacağı gerçektir.

Meleklerin Hz. Âdem'e Secdesi

Kur'an-ı Kerim'in pek çok yerinde meleklerin Hz. Âdem'e secde ettiklerinden bahsedilir. Ancak Bakara suresinin 30-32. ayetlerinde ise bu husus daha detaylı bir şekilde anlatılmıştır: "*Hani, Rabbin meleklerle, "Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım."* demişti. Onlar, "*Biz seni övgü ile tenzih ederken ve senin kutsallığını dile getirip dururken orada fesat çıkaracak ve kan dökecek birini mi yaratacaksın!"* dediler. Allah "*Şüphesiz ki, ben sizin bilmediklerinizi bilirim."* buyurdu. Ve Âdem'e bütün isimleri öğretti. Sonra bunları meleklerle gösterip "*Sözünüzde doğru iseniz*

şunların isimlerini bana söyleyin." dedi. "Seni tenzih ederiz! Bize öğrettiğinden başka hiçbir bilgimiz yoktur. En kâmil ilim ve hikmet sahibi şüphesiz sensin." cevabını verdiler." (Bakara, 2/30-32)

Meleklerin Hz. Âdem'e secde etmeleri Allah'ın emriyle olmuştur. Hz. Âdem'e secde edilmesi onun üstün vasıflarına dikkat çeken bir saygı ve hürmet göstergesidir. Yani, Hz. Âdem'e yapılan secde ibadet amacıyla değildir, Allah'ın emrine itaatin ve O'na olan bağlılığın bir gereğidir.

Meleklerin Sayısı

Ayet ve hadislerde farklı görevler icra eden meleklerden bahsedilmiştir. Dört büyük melek, arşı taşıyan melekler, arşın etrafındaki melekler, yazıcı melekler, cennette görevli melekler, cehennemde görevli melekler bunlardan bazılarıdır. Ancak bu kaynakların hiçbirinde meleklerin sayılarını bildiren bir rakam ifade edilmez. Dolayısıyla Allah'tan başka kimse onların adedini bilemez. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de, "*Rabbinin ordularını kendisinden başkası bilmez.*" (Müddessir, 74/31) buyurulmuştur.

Meleklerin sayısı Yüce Allah'ın ilminde gizlidir. Bununla birlikte Hz. Peygamber'in hadislerinden hareketle, meleklerin sayısının insan zihninin alamayacağı kadar çok olduğunu söylemek mümkündür. (Buhârî, Bed'ü'l-Halk, 6; Müslim, İmân, 264.)

MELEKLERİN ÖZELLİKLERİ

Nurani Varlıklardır

Melekler nurani ve fizik ötesi varlıklardır. Hangi maddeden yaratıldıklarına dair Kur'an-ı Kerim'de bilgi bulunmamaktadır. Bununla birlikte müminlerin annesi Hz. Aişe, Peygamber Efendimizin şöyle dediğini nakletmiştir: *"Melekler nurdan, cinler alevli ateşten, Âdem ise size (Kur'an'da) tarif edildiği üzere (balçıktan) yaratılmıştır."* (Müslim, Zühd, 60) Nurdan yaratılan melekler gözle görülemez ve mahiyetleri tam olarak bilinmez. Bununla birlikte meleklerin farklı suretlere bürünebildikleri ve insanların karşısına farklı şekillerde çıkabildikleri bilinen bir husustur.

Yemezler ve İçmezler

İslam âlimleri, meleklerin yiyip içmedikleri hususunda ittifak hâlinindedir. Bunun en belirgin delili Hz. İbrahim'in insan suretinde gelen meleklerle sunduğu ikramlardan meleklerin yemediklerini haber veren şu ayetlerdir: *"(Ey Muhammed!) İbrahim'in çağrılan misafirlerinin haberi sana geldi*

**Meleklerin
yaratılıştan
gelen ve başka
varlıklarda
görülemeyecek
kabiliyetleri vardır.**

mi? Hani onlar, İbrahim'in yanına varmışlar ve "Selam olsun sana!" demişlerdi. O da "Size de selam olsun." demiş, "Bunlar tanınmamış (yabancı) kimseler" (diye düşünmüştü). Hissettirmeden ailesinin yanına gidip, (pişirilmiş) semiz bir buzağı getirdi. Onu önlerine koydu. "Yemez misiniz?" dedi. (Yemediklerini görünce) onlardan İbrahim'in içine bir korku düştü. Onlar, "korkma" dediler ve onu bilgin bir oğul ile müjdelediler." (Zâriyât, 51/24-28)

Çok Güçlü ve Hızlıdır

Yüce Allah, melekleri diğer varlıklardan üstün bazı özelliklerle donatmıştır. Bunlardan biri de çok güçlü ve hızlı olmalarıdır. Kur'an-ı Kerim'de, meleklerin bu özelliklerine işaret eden ayetlerden birinde Cebrail'in elli bin yıllık mesafeyi bir günde katedebileceği haber verilmiştir. (Meâric, 70/4) Söz konusu ayette yer alan "elli bin yıllık mesafe"nin melek dışındaki varlıkların hızıyla katedilebilecek mesafe olduğunu, ancak meleklerin yaratılışlarında kendilerine bahşedilen hızları nedeniyle aynı mesafeyi bir günde alabilecekleri belirtilmiştir. (Begavî, Meâlimu't-Tenzîl, VIII, 220; Kurtubî, Tefsîr, XVIII, 281-282)

Bazen Hz. Peygamber'e biri gelir ve soru sorardı. Soru soran kişi henüz oradan ayrılmadan ya da Hz. Peygamber ile konuşması devam ederken Hz. Cebrail o konuda vahiy indirirdi. (Mücâdele, 58/1) Bu durum meleklerin çok hızlı oldukları konusunda bir diğer delil kabul edilebilir.

Yüce Allah meleklerle hızlı olma özelliği verdiği gibi onları diğer varlıklardan da daha güçlü kılmıştır. Kur'an-ı Kerim'de bazı meleklerden bahsedilirken onların güçlü olduklarına açık bir vurgu vardır. Bu bağlamda Hz. Cebrail için bu vasıf kullanılmıştır. Aynı şekilde Zebanî olarak da bilinen cehennem bekçilerinin çok güçlü oldukları vurgulanmıştır. Ayrıca gök ehlini dinleyerek onlardan bazı bilgileri çalmaya çalışan cinlerin, güçlü olan bekçi melekler tarafından engellendikleri de Kur'an-ı Kerim'de bildirilmektedir. (Necm, 53/5; Tahrîm, 66/6; Cin, 72/8)

Erkeklik ve Dişilikleri Yoktur

Yüce Allah; insanları, bitkileri ve bunlar dışındaki bazı varlıkları çiftler halinde yaratmıştır. Ancak melekler hakkında aynı değerlendirmelerde bulunmak mümkün değildir. Bununla birlikte Yahudilik'te meleklerden "Allah'ın oğulları" diye bahse-

dilmektedir. Buna karşı Hristiyanlık'ta meleklerin dişi veya erkek olduklarına dair bir bilgi bulunmamaktadır. ("Melek", *DİA*, XXIX, 37-39)

Kur'an-ı Kerim'de meleklerin erkek veya dişi olduklarına değinen bir bilgi mevcut değildir. Ancak meleklerin, "dişi" olmadıkları hakkında pek çok ayet vardır. Çünkü İslam'ın ilk dönemlerinde Mekkeli müşrikler meleklerin, dişi olduklarını, dolayısıyla "Allah'ın kızları" olduğunu iddia ediyorlardı. Fakat ayetlerde bu husus kesin bir dille reddedilmiş ve bu iddia sahipleri ağır bir dille kınanmıştır: *"Onlar, Rahman'ın kulları olan melekleri de dişi saydılar. Onların yaratılışına şahit mi oldular? Onların (yalan) şahitlikleri yazılacak ve sorgulanacaklardır."* (Zuhrûf, 43/19)

Müşrikler erkek çocuk sahibi olmaktan övünç duyarlar, buna karşılık kız çocukları olduğunda öfkeden ve utançtan yüzleri kızarır, ahaliden gizlenir, hatta onu diri diri toprağa gömerlerdi. (Nahl, 16/57-58) Bununla beraber söz konusu Yüce Allah olunca ona kız çocuk isnad etmekten de geri durmazlardı. Yani melekleri "Allah'ın kızları" olarak görürlerdi. Müşriklerin bu çarpık ve sapkın inanışları Kur'an'da şöyle eleştirilmektedir: *"Rabbimiz erkek çocukları size*

seçip ayırdı da kendisine meleklerden kız çocukları mı edindi? Gerçekten (sorumluluğu) çok büyük bir söz söylüyorsunuz.” (İsrâ, 17/40) Öte yandan Hz. Peygamber, Mekke’yi fethedip de Kâbe’ye girince, meleklerin dişi suretinde duvarlara çizildiğini görmüş ve onları sildirmiştir.

Yukarıda görüldüğü üzere Kur’an-ı Kerim’de meleklerin dişi oldukları açık bir biçimde reddedilmektedir. Bununla beraber onların erkek olduklarına dair bir bilgi de ayetlerde bulunmamaktadır. Dolayısıyla onların erkeklik ile nitelendirilmeleri de yanlıştır. Meleklerin erkeklik veya dişilik vasıflarına dair ne akli ne de **nakli** bir delil vardır.

Naklî

Kur’an, sünnet ve icmaya dayanan.

Kanatları Vardır

Meleklerin kanatlarının varlığı konusunda bir şüphe yoktur. Hatta *“Hamd, gökleri ve yeri yaratan, melekleri ikişer, üçer, dörder kanatlı elçiler yapan Allah’a mahsustur. O yaratmada dilediğini artırır. Şüphesiz Allah’ın gücü her şeye hakkıyla yeter.”* (Fâtır, 35/1) ayetinde belirtildiği üzere

melekler belirli bir kanat sayısı ile de sınırlandırılmamışlardır. Nitekim Hz. Peygamber'in, Hz. Cebrail'i altı yüz kanatlı olarak gördüğü hadis kaynaklarında nakledilmiştir. (Buhârî, Bed'ü'l-Halk, 7)

Meleklerin kanatlarının nitelikleri hakkında kesin bir şey söylemek mümkün değildir. İnsan zihni, onu tam olarak tasvir etmekten ve tanımlamaktan acizdir.

Farklı Suretlere Girebilirler

Melekler, nurdan yaratılmış varlıklardır. Bununla beraber, insan suretine de girebildikleri ayet ve hadislerden anlaşılmaktadır. İnsan suretinde göründükleri vakit sadece peygamberler değil; müminler, hatta kâfirler bile onları görebilmişlerdir. Ayet ve hadislerde bu konuda pek çok bilgi vardır. Bunlardan birine göre, melekler Hz. İbrahim'e İshak adında bir çocuk müjdelemek için gelmişler, onlar kendilerini tanıtıncaya kadar Hz. İbrahim onların melek olduğunu anlayamamıştır. (Hûd, 11/69-71)

Meleklerin insan suretinde geldiklerine bir başka örnek de Hz. Lut'un kavmini helak etmek üzere gönderilen elçilerdir (meleklerdir). Onlar güzel yüzlü gençler

suretinde (Âlûsî, *Rûhu'l-Meânî*, VI, 301) Hz. Lut'a gönderilmişlerdi. Azgınlık ve sapkınlıkta kendilerinden önce hiçbir kavimde görülmeyen (Arâf, 7/80) bir ahlaksızlığa sahip olan bu kavmin ahalisi, insan suretinde gelen meleklerle fenalık yapmak istemişlerdi. Melekler ise bu durumdan endişelenen Hz. Lut'a kendilerinin, Allah'ın elçileri olduklarını haber vermişler ve kavminin onlara zarar veremeyeceklerini bildirip helak olacaklarını söylemişlerdir. (Arâf, 7/80-84; Ankebût, 29/33)

Meleklerin insan suretine girebildiğine dair bir diğer örnek ise Hz. Meryem'e Hz. İsa'yı müjdelemek üzere gönderilen Hz. Cebrail'in durumudur. Konuyla ilgili ayette şöyle buyrulur: "*(Ey Muhammed!) Kitapta (Kur'an'da) Meryem'i de an. Hani ailesinden ayrılarak doğu tarafında bir yere çekilmiş ve (kendini onlardan uzak tutmak için) onlarla arasında bir perde germiştir. Biz, ona Ruhumuzu (Cebrail'i) göndermiştik de ona tam bir insan şeklinde görmüştü.*" (Meryem, 19/16-17)

Peygamberlere vahiy getirmekle görevli melek olan Cebrail'in üstün güçlere sahip, muhteşem görünümlü olduğu bildirilmiştir. (Necm, 53/5-7) Hz. Peygamber'in (s.a.s.) onu asli hüviyetiyle ve altı yüz kanatlı olarak gördüğü belirtilmekle birlikte

farklı zamanlarda farklı suretlerde gördüğü de bilinmektedir. (Buhârî, Bed'ü'l-Halk, 7) Cebrail bazen, sahabeden Dihye b. Halife suretinde Hz. Peygamber'e (s.a.s.) vahiy getirmiş, bazen ise o çevrede tanınmayan biri olarak gelmiştir. Bu şekliyle sahabe de Hz. Cebrail'i görmüştür. Ancak o kişinin Cebrail olduğunu Hz. Peygamber'in bildirmesiyle öğrenmişlerdir. (Buhârî, İmân, 36)

Allah'ın Emrinin Dışına Çıkmazlar

Yüce Allah insanlara ve cinlere hem iyi hem kötü olan iki yolu da göstermiştir. Bununla birlikte ikisinden dilediğini tercih etme kabiliyeti ve iradesini de onlara vermiştir. Yani cinler ve insanlar kendilerine verilen seçme hürriyeti sayesinde iyiliği işleyebilecekleri gibi kötülüğü de işleyebilirler. Ancak melekler; insanlar ve cinlerden bu yönden ayrılırlar. Çünkü onlar Allah'ın emrini yerine getirmekle görevlidirler ve ona isyan etmezler. Nitekim bir ayet-i kerimede bu hususa şöyle dikkat çekilmiştir: *"Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun. O ateşin başında gayet katı, çetin, Allah'ın kendilerine verdiği emirlere karşı gelmeyen ve kendilerine emredilen şeyi yapan melekler vardır."* (Tahrîm, 66/6) Aynı

**Melekler, Allah'a bağılılığın,
sadağat ve teslimiyetin,
arınmışlığın sembolüdürlər.**

şekilde başka ayetlerde de meleklerin, Allah'ın emrini yerine getirmekle vazifeli oldukları, bunları harfiyen uyguladıkları ve Allah'a asi olmaktan korktukları bildirilmiştir. (Nahl, 16/50; Enbiyâ, 21/27)

Melekler gerçek varlıklar olmalarının yanında çeşitli semboller de barındırırlar. Öncelikle onlar, Allah'a bağılılığın, sadağat ve teslimiyetin sembolüdürlər. Hz. İbrahim ve Hz. İsmail'in Yüce Allah'a teslimiyetlerinin bir başka örnekleridirler. Melekler, sadece Allah'ın emri ile hareket ederler. Allah'tan başka hiçbir kişinin ya da varlığın buyruklarına uymazlar. Söz konusu sadağat ve teslimiyetlerinin belki de bir neticesi olarak manevi temizliğin; bütün kirlerden, günahlardan arınmışlığın da sembolüdürlər. Akıllı ve şuurlu varlıklar olmakla birlikte Yüce Allah'a karşı kendilerini isyana sürükleyecek hiçbir söz ve davranışın içerisine girmezler. Her an Allah'ın emrini yerine getirmeye hazırdırlar. Bu yönleriyle kulluk için dünyaya gönderilen insana asli vazifesini de hatırlatırlar.

Hz. Peygamber bir defasında Hz. Ceb-rail'e, niçin kendisini daha sık ziyarete gelmediğini sorar. Bunun üzerine Hz. Ceb-rail, Yüce Allah'ın şu vahyini okur: "Biz

ancak Rabbinin emriyle ineriz. Önümüzde, arkamızda ve bunlar arasında olan her şey O'na aittir..." (Meryem, 19/64; Buhârî, Bed'ü'l-Halk, 6)

Melek kelimesinin anlamları arasında "elçi, haberci" de vardır. Elçi ise sadece kendisine emredileni, yani verilen görevi yerine getirmekle yükümlüdür. Bu bağlamda meleklerin, Allah'ın emri dışına çıkmaları ve O'nun izni olmaksızın bir şey yapmaları mümkün değildir. (İbn Kayyım el-Cevziyye, *İgâsetü'l-Lehefân*, II, 127) Çünkü günah işlemeye sevk edecek özellikler (gazab, şehvet vs.) onlarda bulunmamaktadır. (Güneş, *Meleklerle İman*, s. 35)

Meleklerin çeşitli vazifeleri vardır. Onlar, hangi iş için yaratılmışlarsa o iş ile meşgul olurlar. Bununla beraber asıl vazifeleri Allah'ı tesbih etmektir. Bu durum, onların şuursuz varlıklar oldukları anlamına gelmemektedir. Nitekim Yüce Allah, Hz. Âdem'i yaratmayı irade buyurduğunda melekler O'na "Orada (yeryüzünde) fesat çıkaracak ve kan dökecek birini mi yaratacaksın?" (Bakara, 2/30) demişlerdi. Melekler, Allah'a isyan için bu sözü söylememişlerdi. Bilakis konuyu öğrenmek ve işin hikmetini anlamak için söylemişlerdir. (Cebeci, *Kur'an'a Göre Melek, Cin, Şeytan*, s. 58) Dolayısıyla bu ifadeler onların şuurlu varlıklar ol-

duklarını göstermesi açısından önemlidir. Bununla birlikte onlar günah işlemekten alıkonulmuşlardır. Kur'an-ı Kerim, meleklerin akıl ve irade sahibi olmakla birlikte günahsız/masum olduklarına dair önemli bir argüman sunar. Buna göre ayette "*Ne Mesîh Allah'ın bir kulu olmaktan geri durur ne de yakın melekler.*" (Nisâ, 4/172) ifadesi geçmektedir. Yüce Allah bu ayette melekleri, hem akıl sahibi insanla (Güneş, *Meleklerle İman*, s. 36) hem de bir peygamber olması açısından masum olan Hz. İsa ile beraber zikretmektedir.

Melekler akılsız, şuursuz ve iradesiz varlıklar değildir. İnsanın sorumlu tutulduğu şeylerle mükellef olmasalar da belli bir ibadet alanları ve zorunlulukları vardır. Kur'an'da bildirildiğine göre melekler Allah'tan korkarlar ve O'na hiçbir şekilde isyan etmezler. Yüce Allah'ın onlara emrettiklerinin dışına çıkmazlar. Günahlardan korunmuşlardır. Bu itibarla melekler akıl, irade ve şuur sahibi varlıklardır.

Gaybı Bilmezler

Gayb kavramı, duyu organlarıyla algılanamayan şeyler için kullanılır. Gaybın bilgisi Allah'a aittir. Nitekim Kur'an'da

**Meleklerle iman etmek,
kişiyi güzel ameller
işlemeye ve ebedî âlem
için hazırlık yapmaya
sevk eder.**

"Gaybın anahtarları yalnızca O'nun katındadır. Onları ancak O bilir. Karada ve denizde olanı da bilir. Hiçbir yaprak düşmez ki onu bilmesin." (En'âm, 6/59) buyurulmuştur. Bununla beraber Yüce Allah dilerse elçilerine gayba dair bazı bilgiler verebilir. Bu husus Kur'an-ı Kerim'de şöyle haber verilmektedir: "O, gaybı bilendir. Hiç kimseye gaybını bildirmez. Ancak seçtiği resûller başka. (Onlara bildirir.) Fakat O, resûlün önünde ve arkasında gözetleyici (melek)ler yürütür ki resullerin, Rablerinin vahiylerini tebliğ ettiklerini bilsin. Allah onların her hâlini kuşatmış ve her şeyi inceden inceye sayıp dökmüştür." (Cin, 72/26-28)

Melekler, Yüce Allah'ın emrine sadık, onun verdiği bilgiden başka bir bilgisi olmayan varlıklardır. Kur'an-ı Kerim'de Hz. Âdem'in yaratılışından bahseden ayetlerde meleklerin gaybı bilemedikleri ve sadece Allah'ın bildirdikleriyle sınırlı bir ilme sahip oldukları şöyle ifade edilmektedir: "Melekler, 'Seni bütün eksikliklerden uzak tutarız. Senin bize öğrettiklerinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Şüphesiz her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin' dediler." (Bakara, 2/32)

BAZI MELEKLER VE GÖREVLERİ

Âyet ve hadislerde bazı meleklerin özel isimleri ve görevleri zikredilmiştir. Bir kısmının ise ismi verilmeksizin sadece yaptıkları görev bildirilmiştir. Bu bölümde Kur'an ve sünnette adı ve görevleri zikredilen bazı melekler hakkında bilgiler verilecektir.

Dört Büyük Melek

Cebrail

Cebrail, Yüce Allah'ın vahyini peygamberlere ulaştıran melektir. Kur'an-ı Kerim'de Rûhu'l-Kudüs, (Bakara, 2/87, 253) Rûhu'l-Emîn, (Şuarâ, 26/193) Ruh, (Kadir, 97/4) Namus-u Ekber (İbn İshak, Sîre, s. 122) gibi isimlerle anılmış, üç yerde ise "Cibril" olarak ifade edilmiştir. (Bakara, 2/97, 98; Tahrîm, 66/4) Hadislerde bu isim Cebrail (a.s.) olarak da zikredilmiştir.

Cebrail hakkında en meşhur hadis, Hz. Ömer tarafından nakledilen ve "Cibril hadisi" olarak da bilinen rivayettir. Bu rivayette Hz. Peygamber'e insan suretinde gelen Hz. Cebrail ona "iman, İslam, ihsan

vb." hakkında bazı sorular sorduktan sonra o meclisten ayrılır. Daha sonra bu kişinin Cebrail olduğu Hz. Peygamber (s.a.s.) tarafından sahabeye haber verilir. (Müslim, İmân, 1)

Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de Cebrail'i çeşitli üstün özellikleriyle tanıtmaktadır. Ayetlerde onun fizikî özelliklerinden bahsedilirken "çok güçlü, muhteşem görünümlü" (Necm, 53/5-6) gibi vasıflarına vurgu vardır. Ayrıca melekler arasındaki konuma "meleklerin kendisine itaat ettiği, güvenilir bir elçi" olarak dikkat çekilmektedir. (Tekvîr, 81/19-21)

Peygamberler dışındaki insanlar, Cebrail'i insan suretinde görebilmişlerdir. Nitekim Hz. Meryem'e insan suretinde görünmesi (Meryem, 19/17) ya da Cibril hadisinde olduğu üzere beşer suretinde sahabeye görünmesi bunlardandır. Öte yandan Hz. Cebrail'in genellikle sahabeden Dihye b. Halife suretinde Hz. Peygamber'e vahiy getirdiği kaynaklarda yer almaktadır. Bütün bunlarla birlikte Cebrail'in esas yaratılışıyla Hz. Peygamber'e iki defa görüldüğü kaynaklarda yer alır. Bunlardan biri miraç hadisesinde, (Necm, 53/7-9; Tekvîr, 81/19) diğeri ise ilk vahye yakın bir zamandır. (Buhârî, Bed'ü'l-Vahy, 1)

Mukarrebûn ve arşı taşıyan meleklerden biri olan Cebrail, ayrıca vahiy meleği olması nedeniyle Müslümanlar nezdinde önemli bir yere sahiptir. O, daha önceki kitapları doğrulayan Kur'an'ı Hz. Peygamber'e getiren melektir. Bu görevi yerine getirirken de sadece Allah'ın emrini uygulamıştır. Cebrail'in varlığını inkâr etmek veya Yahudi inancında olduğu gibi ona düşmanlık beslemek İslam inancına aykırıdır. Çünkü ona düşman olmak, gerçekte vahyi gönderen Yüce Allah'a düşmanlık demektir.

Mikail

Kur'an-ı Kerim'de adı açıkça zikredilen meleklerden bir diğeri de Mikail'dir. Mikail ismi Kur'an-ı Kerim'de bir yerde şu şekilde geçmektedir: *"Her kim Allah'a, meleklerine, peygamberlerine, Cebrail'e ve Mikail'e düşman olursa bilsin ki, Allah da inkâr edenlerin düşmanıdır."* (Bakara, 2/98)

Mikail'in (a.s.) görevine dair ayetlerde bir bilgi bulunmamakla birlikte çeşitli hadislerde bazı bilgiler verilmiştir. Bunlardan birine göre, Hz. Peygamber, Cebrail'e (a.s.) Mikail'in görevini sorar o da "yağmur(ların yağması), bitki(lerin bitmesi)" ile görevli olduğunu söyler. (İbn Ebi Şeybe, *Mu-sannef*, VII, 159) Dolayısıyla tabiat olaylarının

idaresi vazifesi ona verilmiştir. Ayrıca bazı âlimler "canlıların rızıkları"nın da Mikail'in görevleri arasında olduğunu dile getirmişlerdir. (Sübki, *Şerhu Süneni Ebi Dâvûd*, V, 178)

Hız. Peygamber dua ederken bazen Hız. Cebrail ve İsrail ile beraber Hız. Mikail'in de adını anarak şöyle derdi: "*Ey Cebrail, Mikail ve İsrail'in Rabbi olan Allah'ım!*" (Müslim, Müsafirîn, 200) Bu hadis de Mikail'in (a.s.) fazilet ve değerini göstermesi bakımından önemlidir. Öte yandan Bedir Savaşı'nda Cebrail ile birlikte Mikail'in de komutan olarak bulunduğu gibi bazı bilgiler de kaynaklarda yer almıştır. (İbn Hanbel, XXI, 55)

Azrail (Ölüm Meleği)

Kur'an-ı Kerim'de insanların canını almakla görevli melek için "ölüm meleği" ifadesi kullanılmaktadır: "*De ki: "Sizin için görevlendirilen ölüm meleği canınızı alacak, sonra Rabbinize döndürüleceksiniz."* (Secde, 32/11) Bu ayette "öldürme" veya "can alma" fiili bir ölüm meleğine atfedilmişken bir başka ayette ise can alma, sadece bir meleğe değil; birden fazla meleğe nisbet edilmektedir: "*...Birinize ölüm geldiği vakit (görevli) elçilerimiz onun canını alır ve onlar görevlerinde asla kusur etmezler."* (En'âm, 6/61)

Aslında her şeyin yaratıcısı olan, canları alan, ölümü ve hayatı yaratan Yüce Allah'tır. Nitekim bir ayette *"Allah (ölen) insanların ruhlarını öldüklerinde, ölme-yenlerinkini de uykularında alır."* (Zümer, 39/42) buyurulmaktadır. Konuyla ilgili bir rivayette ise Azrail (ölüm meleği), Yüce Allah'ın emri olmadan bir sivrisineğin bile ruhunu alamadığını belirtmektedir. (Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, IV, 220) Bu itibarla ölüm meleği sadece kendisine verilen görevi yerine getirmektedir.

Azrail'in görevini yerine getirirken başka meleklerden yardım alıp almadığı ya da insanların canını almakla görevli başka meleklerin bulunup bulunmadığı da önemli bir konudur. Çeşitli ayetlerden hareketle birden fazla ölüm meleği bulunduğunu söylemek isabetli olur. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de *"Nihayet birinize ölüm geldiği vakit (görevli) elçilerimiz onun canını alır ve onlar görevlerinde asla kusur etmezler."* (En'âm, 6/61) ve *"Sonunda kendilerine melek elçilerimiz, canlarını almak için geldiğinde, 'Hani Allah'ı bırakıp tapınmakta olduğunuz şeyler nerede?' derler."* (A'râf, 7/37) buyurularak bu hakikat vurgulanmıştır.

Ölüm melekleri, Azrail'in yardımcıları olarak nitelendirilebilir. Bu meleklerden

bir kısmı, müminlerin diğer bir kısmı ise kâfirlerin canlarını almakla görevlidirler. Melekler, müminlerin canlarını, onları incitmeden ve yumuşak bir şekilde alırlar: *"Melekler onların canlarını iyi kimseler olarak alırken, "Selam size! Yapmış olduğunuz iyi işlere karşılık girin cennete." derler.*" (Nahl, 16/32) Melekler, kâfirlerin canlarını onlara eziyet ede ede, sırtlarına vura vura ve ahirette karşılaşacakları azabı adeta haber verircesine alırlar: *"Melekler, kâfirlerin yüzlerine ve artlarına vura vura ve 'haydi tadın yangın azabını' diyerek canlarını alırken bir görseydin."* (Enfâl, 8/50; Muhammed, 47/27)

Buna göre Azrail olarak bilinen meleğin, ruhları almakla görevli melekler topluluğunun başı olduğunu veya meleklerden yardımcılarının bulunduğunu söylemek mümkündür. (Komisyon, *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, IV, 352)

Azrail'in veya görevli meleklerin dünyanın farklı bölgelerindeki binlerce insanın canını aynı anda nasıl aldığı Azrail'in emrine verilmiş meleklerle izah edilmektedir. Ayrıca meleklerin sayılarının çokluğu ve hızlı davranabilme kabiliyetine sahip olmaları da bu hususta zikredilen bilgilerdendir.

İsrafil

İsrafil'in görevi, dünya hayatının sona ereceğini haber veren sûra üflemektir. Kur'an'da, kıyameti haber veren sûra üfürülmesinden bahsedilmekte, İsrafil'in (a.s.) adı zikredilmemektedir. Hadis-i şeriflerde ise bu isim açık bir biçimde yer almaktadır: *"Ey Cebrail, Mikail ve İsrafil'in Rabbi olan Allah'ım!"*... (Müslim, Müsâfirîn, 200) Bazı hadislerde ise İsrafil'in üflemekle vazifeli olduğu "sûr" a nisbetle "sûr sahibi" (İbn Hanbel, XVII, 123) ismi kullanılmaktadır. İslam âlimleri sûra üflemekle görevli olan meleğin İsrafil olduğu konusunda ise görüş birliği içindedirler.

İsrafil'in, kıyameti haber vermek üzere üfleyeceği sûrun mahiyeti hakkında ayetlerde herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak çeşitli hadislerde boynuz şeklinde olduğu belirtilmiştir. Buna istinaden kaynaklarda İsrafil için "Sahibu'l-Karn" (İbn Ebi Şeybe, Musannef, VI, 76) isminin kullanıldığı da görülmektedir.

"Sûr meleği" (Taberânî, *el-Mucemu'l-Evsat*, IX, 114) olarak da bilinen İsrafil, sûra iki defa üfurecektir. İlk üfürüşte, bütün canlılar için hayat sona erecek, yani kıyamet kopacaktır. Bu konuda Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmaktadır: *"Sûra üflenir ve Al-*

Mahşer

Kıyamet günü bütün varlıkların diriltilerek hesaba çekilmek üzere toplanacakları yer.

lah'ın dilediği kimseler dışında göklerdeki herkes ve yerdeki herkes ölür. Sonra ona bir daha üflenir, bir de bakarsın onlar kalkmış bekliyorlar." (Zümer, 39/68) İsrâfil tarafından sûra ikinci kez üfürüldüğünde ise ölmüş olan bütün canlılar diriltilecek ve hesap için **mahşer** alanına toplanacaklardır. Bu durum Kur'an'da şöyle dile getirilmiştir:

"Sûra üflenmiştir. Artık onlar kabirlerinden kalkıp rablerine doğru koşmaktadırlar." (Yâsîn, 36/61)

Kirâmen Kâtibîn (Hafaza Melekleri)

"Değerli yazıcılar" anlamına gelen "kiramen katibin", insanların söz ve davranışlarını kayıt altına almakla görevli meleklerdir. (Güneş, *Meleklerle İman*, s. 52) Bununla ilgili bir ayette şöyle buyurulmaktadır: "Halbuki üzerinizde muhakkak bekçiler, değerli yazıcılar vardır. Onlar yapmakta olduklarınızı bilirler." (İnfitâr, 82/10-12) Bu melekler için, insanların davranışlarını gözetleyip kaydedenler anlamında "hafaza melekleri" de denilmiştir.

Meleklerle

iman, insanın

Meleklerle

iman, insanın

yeryüzünde başıboş

yaratılmadığı, her

zaman ve zeminde

Allah tarafından

görevlendirilmiş

meleklerle

kuşatıldığı

düşüncesini aşılır.

Melekler tarafından yazılanlar, kıyamet günü amel defterleri olarak karşımıza çıkar. Bunlar, insanın işlediği küçük büyük her şeyi barındırmaktadır. Kur'an-ı Kerim bu hususu şöyle haber verir: *"Kitap ortaya konur. Suçluları, kitabın içindekilerden korkuya kapılmış görürsün. "Eyvah bize! Bu nasıl bir kitaptır ki küçük, büyük hiçbir şey bırakmadan (yaptıklarımızın) hepsini sayıp dökmüş!" derler. Onlar bütün yaptıklarını karşılarında bulurlar. Senin Rabbin hiç kimseye zulmetmez."* (Kehf, 18/49) İnsanın sağında bulunan melek, kişinin iyilik ve güzelliklerini kaydederken, sol tarafında bulunan melek ise kişinin kötülük ve günahlarını yazar. Eğer bir kimsenin iyilik ve güzellikleri ağır basarsa kitabı (amel defteri) sağından verilir ve cennete gider. (Hâkkâ, 69/19-24) Eğer amel defteri sol-

dan (Hâkkâ, 69/25) veya arkadan (İnşikâk, 84/10) verilirse bu kimsenin günah ve kötülükleri ağır basmış demektir.

Kudsî hadis

Hiz. Peygamber'in
Kur'an dışında
Allah'a
dayandırarak
söylediği hadisler.

Kirâmen Kâtibîn hakkında hadislerde de çeşitli bilgiler vardır. **Kudsî hadis**lerden birinde şöyle buyrulmaktadır: *"Allah, (yazıcı meleklerle) der ki: Kulum bir günah işlemeyi arzu ederse*

onu işlemedikçe günah diye yazmayın, işlediği takdirde ise sadece bir günah yazın. Şayet o, benim için günahattan vazgeçerse ona bir iyilik yazın. Kulum iyi bir işi yapmayı arzu edip de yapamazsa (yine) bir sevap yazın, şayet iyiliği işlerse kendisine on katından yedi yüz katına kadar sevap yazın.” (Buhârî, Tevhîd, 35) Bu hadiste hem insanların yaptığı amellerin kayıt altına alındığı ortaya konulmuş hem de Kirâmen Kâtibîn’in amelleri yazarken izlediği yol ifade edilerek insanlar iyiliğe teşvik edilip kötülükten sakındırılmıştır. (Güneş, *Meleklerle İman*, s. 54) Yüce Allah insanın davranışlarını kayıt altına alma konusunda melekleri görevlendirmiştir. Ancak bu durum O’nun meleklerle ihtiyaç duyması veya olanlardan haberdar olmaması anlamına gelmez. Allah insanın sadece işlediği değil; aynı zamanda içinden geçen ve ona vesvese veren şeyleri de bilir. Nitekim ayet-i kerimede “İnsanı biz yarattık ve elbette içinden geçenleri biliriz, biz ona şah damarından daha yakınız.” buyurulmaktadır. (Kâf, 50/16) Dünya hayatında başıboş yaratılmayan insan, imtihana tabi tutulmuştur ve bu bağlamda her an Allah’ın gözetimi altındadır. Her şeyden haberdar olan (Habîr); gizli ve açık, geçmiş ve gelecek her şeyi bilen (Âlim), Yüce Allah’tır.

Aynı zamanda O, Samed'dir. Samed ise "hiçbir şeye muhtaç olmayan ancak her şeyin kendisine muhtaç olduğu" demektir.

Sual Melekleri (Münker ve Nekir)

Ölümle başlayıp yeniden dirilmeye kadar devam edecek hayata kabir hayatı denir. Kabir hayatına dünya ile ahiret arasında 'engel' anlamına gelen 'Berzah Hayatı' ya da 'Berzah Âlemi' de denilmektedir. Nitekim Kur'an'da, *"Onların önlerinde ise, yeniden dirilecekleri güne kadar (süren) bir berzah vardır."* (Mü'minûn, 23/100) buyurulmaktadır.

Kur'an'da çeşitli ayetlerde ahiret hayatının ilk durağı olan kabir hayatına değinilmiş ancak söz konusu hayatın mahiyeti konusunda ayrıntılı bilgi verilmemiştir. Berzah âlemi, sadece ayetlerle değil, hadislerle de sabittir. Nitekim bir hadis-i şerifte, *"Kabir, ahiret duraklarının ilkidir. Bir kimse eğer o duraktan kurtulursa sonraki durakları daha kolay geçer. Kurtulamazsa, sonrakileri geçmek daha zor olacaktır."* (Tirmizî, Zühd, 5) buyurulmuştur. Bir başka hadiste de *"kabir, ya cennet bahçelerinden bir bahçe ya da cehennem çukurlarından bir çukurdur."* (Tirmizî, Kıyâ-

met, 27) buyurularak ölümle beraber ahiret hayatının başladığı ifade edilmiştir.

Kişi öldüğü zaman iki melek kendisine gelir ve çeşitli sorular sorarlar. Hadislerde bunların Münker ve Nekir adlı iki melek olduğu haber verilmektedir. İnsan öldükten sonra kabre konulunca Münker ve Nekir'in gelerek "Rabbin kimdir?", "Dinin nedir?" gibi bazı sorular sordukları nakledilmiştir. İman ve salih amel sahiplerinin bu sorulara doğru cevaplar verecekleri, bunun karşılığında kendilerine cennetin gösterileceği; kâfirlerin ise bu sorulara doğru cevap veremeyeceği ve kendilerine cehennemin gösterileceği bildirilmiştir. (Ebû Dâvûd, Sünne, 27)

Mukarrebûn Melekler (Kerûbiyyûn)

Melekler derece bakımından birbirinden farklı yaratılmıştır. "Yakın olanlar, yakınlaştırılmış olanlar" anlamına gelen Mukarrebûn melekleri de en üstün melekler olarak nitelendirilmiştir. Bu meleklerin bir diğer isimleri ise Kerûbiyyûn'dur. Kerûbiyyûn "çok güçlü" (İbnü'l-Esir, *en-Nihâye*, IV, 161) anlamına gelir. Cebrail, Mikail, İsrail, Azrail gibi arşın etrafındaki melekleri, arşı taşıyan melekleri mukarrebûn arasında zikredenler bulunduğu gibi (Sa'lebi, *el-Keşf*

ve'l-Beyân, III, 420) bütün melekleri bu gruba dâhil eden âlimler de vardır. (Âlûsî, Rûhu'l-Meâmî, III, 212)

Mukarreb meleklerin yakınlığı Allah nezdindeki kıymetleri nedeniyledir. Nitekim bir ayette insanlardan erdemli olanlar ve salih amel işleyenler de mukarrebûn olarak tavsif edilmişlerdir. (Vâkıa, 56/10-12) Yani fiziksel manada bir yakınlık değil; manevi değer, derece ve itibar anlamında yakınlık söz konusudur.

Hamele-i Arş (Arşı Taşıyan Melekler)

Hamele-i Arş, "arşı taşıyan melekler" manasına gelir. Arş ise anlamını ancak Yüce Allah'ın ve ilimde derinleşenlerin bilebileceği kavramlardan olup "hükümrancılık, taht, kâinatın tamamı" gibi farklı manalar taşımaktadır.

Arşı taşıyan melekler, meleklerin en üstünlerinden kabul edilmişlerdir. Aynı zamanda bu melekler Mukarrebûn meleklerden de sayılmışlardır. (Râzî, Tefsîr, XX-VII, 487) Kur'an-ı Kerim'de kıyamet ile ilgili ayetlerde arşı taşıyan meleklerin sayısının sekiz olduğu haber verilmiştir: "Gök yarılr, o gün (bütün) bunların düzeni çökmüştür. Melekler göklerin etrafındadır. O gün

Rabbinin arşını bunların da üstünde olan sekiz (melek) yüklenir.” (Hâkkâ, 69/16-17)

Ayet ve hadislerde Hamele-i Arş melekleri hakkında bazı bilgiler mevcut olmakla birlikte bu meleklerin sayıları, mahiyeti, arştan ne kastedildiği gibi konular tam olarak belirtilmemiştir. Bu nedenle insanın bunlar hakkındaki bilgisi sınırlıdır. Ayrıca Kur'an-ı Kerim'de arşı taşıyan meleklerle beraber arşın etrafında Allah'ı hamd ile tesbih eden ve müminler için dua eden meleklerden de söz edilmektedir. (Mü'min, 40/7)

Cennet Melekleri

Cennet, Yüce Allah'ın mümin kulları için hazırladığı ebedî yurdun adıdır. Dünyada iken Allah'a iman eden ve imanının gereğini yerine getiren kimseler orada çeşitli ihsanlarla karşılaşacaklardır. Bunlardan biri de meleklerin, cennete girecek kimseler için hazırlık yapmaları, onlara hürmet göstermeleri ve onları güzel bir şekilde karşılamalarıdır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de cennetten bahseden ayetlerden birinde şöyle denilmektedir: *“Rablerine karşı gelmekten sakınanlar da gruplar hâlinde cennete sevk edilecek. Nihayet oraya vardıklarında cennetin kapıları açılmış*

olacak; bekçileri onlara, "Selam size! Hoş geldiniz! Ebedî olarak kalmak üzere buyurun girin cennete!" diyecek." (Zümer, 39/73) Ayette Yüce Allah'ın, bazı melekleri cennete bekçilik yapmak üzere görevlendirdiği görülmektedir. Bir başka ayette de cennet kapılarındaki meleklerin cennetliklere olan hürmeti hakkında "...Melekler onları, "İşte bu size vaad edilmiş olan (mutlu) gününüzdür." diyerek karşılar." (Enbiyâ, 21/103) buyurulmaktadır. Cennet melekleri, cennetlik olanları sadece kapıda karşılamakla kalmaz, onların cennetteki makamlarına gelip onlara iyi dileklerini de iletirler: "O güzel son, babalarından, eşlerinden ve çocuklarından layık olanlarla birlikte girecekleri Adn cennetleridir; melekler de "Sabretmenize karşılık elde ettiğiniz esenlik daim olsun! Dünya yurdunun ardından ulaştığınız sonuç ne güzel oldu!" diyerek her kapıdan onların yanına girerler." (Ra'd, 13/23-24)

Cennet bekçisinin adının ya da cennet bekçisi meleklerin en büyüğünün "Rıdvan" adlı bir melek olduğu bilinmektedir. Allah'ın cennetliklerden razı oluşunun işareti olarak ve cennetliklere müjde olsun diye ona bu ismin verildiği ifade edilmektedir. (Cebeci, Kur'an'a Göre Melek, Cin, Şeytan) Öte yandan cennette görevli olan melek-

**“Rablerine karşı
gelmekten sakınanlar
da gruplar hâlinde
cennete sevk edilecek.
Nihayet oraya
vardıklarında cennetin
kapıları açılmış
olacak; bekçileri
onlara, “Selâm
size! Hoş geldiniz!
Ebedî olarak kalmak
üzere buyurun girin
cennete!” diyecek.”**

lerin sayısı hakkında bir bilgi kaynaklarda mevcut değildir.

Cehennem Melekleri

Allah, bazı melekleri azap için bazılarını ise bekçi olmak üzere cehennemde görevlendirmiştir. Diğer meleklerde olduğu gibi, bu melekler de Allah'ın emri dışına çıkmazlar. Cehennemden söz eden ayetlerden birinde bu melekler hakkında şöyle buyrulur: *"Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun. Onun başında, acımasız, güçlü, Allah'ın kendilerine buyurduğuna karşı gelmeyen ve kendilerine emredilene yerine getiren melekler vardır."* (Tahrîm, 66/6)

Cehennemin başında görevli bekçiler vardır. Bunlar "Zebani" adıyla bilinirler. Kur'an'da bu meleklerden bahsedilir. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) amcası ve aynı zamanda İslam'ın önde gelen düşmanlarından olan Ebu Leheb'in, yandaşları ve destekçilerini toplama düşüncesine karşı Yüce Allah, zebanilerle ona meydan okuyarak onun acziyetini şöyle ortaya koymaktadır: *"O, hemen gidip meclisini (kendini taraftarlarını) çağırсын. Biz de zebanileri çağıracağız..."* (Alak, 96/17-18)

**“Ey iman edenler!
Kendinizi ve ailenizi
yakıtı insanlar
ve taşlar olan
ateşten koruyun.
Onun başında,
acımasız, güçlü,
Allah’ın kendilerine
buyurduğuna
karşı gelmeyen
ve kendilerine
emredileni yerine
getiren melekler
vardır.”**

Cehennem bekçileri (Zebaniler), cehenneme giren inkârcıları çeşitli uyarı ve hatırlatmalarla karşılarlar: "O inkâr edenler, gruplar halinde cehenneme sürülür. Nihayet oraya geldikleri zaman kapıları açılır, bekçileri onlara: Size, içinizden Rabbinizin ayetlerini okuyan ve bugüne kavuşacağınızı ihtar eden peygamberler gelmedi mi? derler. 'Evet geldi.' derler ama azap sözü kâfirlerin üzerine hak olmuştur." (Zümer, 39/71) Onları sadece bu sözlerle kınamakla kalmazlar, aynı zamanda onların yardım taleplerine de olumlu karşılık vermezler: "Ateşte bulunanlar cehennem bekçilerine: Rabbini ze dua edin, bizden, bir gün olsun azabı hafifletsin! diyecekler. (Bekçiler:) Size peygamberleriniz açık açık deliller getir-mediler mi? derler. Onlar da: Getirdiler, cevabını verirler. (Bekçiler ise): O hâlde kendiniz yalvarın, derler. Halbuki kâfirlerin yalvarması boşunadır." (Mü'min, 40/49-50)

Cehennem bekçilerinin sayısı hakkında Müddessir suresi 30-31. ayet-i kerimelerde "on dokuz" rakamı zikredilmektedir. Ancak bu rakamın gerçek bir sayı olup olmadığı sadece Allah'ın ilmindedir. Bununla birlikte ayette geçen "on dokuz" rakamıyla ne kastedildiği hakkında bazı âlimler görüş belirtmişlerdir. Bazılarına

göre bu rakam gerçek on dokuz sayısını, (Taberî, *Tefsîr*, XXIII, 437) on dokuz bin meleği, (Mücâhid, *Tefsîr*, s. 684) on dokuz grup meleği veya on dokuz sınıf meleği (Sa'lebî, *el-Keşf ve'l-Beyân*, X, 74) ifade etmektedir. Ayrıca ayette geçen on dokuz meleğin, zebanilerin reisleri oldukları, cehennem meleklerinin sayısının ise bilinemeyeceği vurgulanmıştır. (Semerkandî, *Bahru'l-Ulûm*, III, 517) Ancak bu görüşlerin tamamı tahminden ibarettir. Nitekim Yüce Allah, ayette geçen on dokuz rakamının bir imtihan vesilesi olduğunu da belirtmiştir. Cehennem bekçileri hakkındaki bu rakamı küçümseyen ya da alaya alan kimselerin ise imtihanı kaybedip hak yoldan sapacakları ifade edilmiştir. (Müddessir, 74/30-31)

Cehennemin bekçisi olan meleklerin başı Mâlik isimli bir melektir. Cehennemdekiler çektikleri azabın şiddetinden ve devamlılığından kurtulmak için ondan ölmeyi arzu ederler. Ancak bu talepleri karşılıksız kalır. Ayette bu konu şöyle tasvir edilir: "Ey Mâlik, Rabbin bizim işimizi bitirsin!" diyecekler; o da "Burada kalıcısınız." cevabını verecektir." (Zuhruf, 43/77)

Burada adını ve görevlerini zikrettiğimiz melekler dışında pek çok melek daha vardır. Bunlardan bazıları Allah'ın rahmetini müminlere müjdelerken bazıları ise

onlar için istiğfarda bulunurlar. Ayrıca Kur'an okuyanları ziyaret eden, sahura kalkan ve oruç tutanlara rahmet dileyen, ilim öğrenenlerin yanında bulunan, cuma namazına gelenlere şahitlik eden, savaşlarda müminlere destek olan ve Hz. Peygamber'e gönderilen salavatlari ona ulaştiran melekler vardır. (Komisyon, *Hadislerle İslam*, I, 536)

MELEKLERE İMANIN YAŞANTIMIZA ETKİLERİ

İslam'da başlı başına bir inanç esası olmakla beraber meleklerle imanın diğer iman esaslarıyla çok sıkı bir bağlantısı vardır. Her şeyden önce meleklerle iman, Allah'a ve O'nun kâinatta koymuş olduğu düzene inanmayı beraberinde getirir. Çünkü Yüce Allah âlemdeki mükemmel işleyişi görünür ya da görünmez sebepler ve varlıklar arkasına gizlemiştir. Melekler de Yüce Allah'ın evrende var etmiş olduğu düzen içerisinde vazifelidirler ve kâinatın nizamında kendilerine emredilen görevi aksatmadan yerine getirirler.

Meleklerle iman sayesinde insan, yer-yüzünde başıboş yaratılmadığını bilir, her zaman ve zeminde yanında Allah tarafından görevlendirilmiş melekler bulunduğu inancını pekiştirir. Bu aynı zamanda ona güven duygusu aşılar, yalnız olmadığını hatırlatır. En karanlık mekânlarda, en tenha yerlerde âdeta yol arkadaşları olarak onları görür.

Yüce Allah'ın ilminde saklı olan kaderini yaşayan insan, zamanı gelince kendisine emanet olarak verilen ruhunu Allah

tarafından vazifeli kılınan ölüm meleğine teslim eder. Meleklerle iman eden kimse bilir ki, ölüm kendisi için bir yok oluş değildir. Bilakis meleklerin sualleriyle başlayan ahiret yolculuğunun başlangıç noktasıdır. Dolayısıyla bu düşünceler kişiyi güzel ameller işlemeye, ebedî saadet yurdu için hazırlık yapmaya da sevk eder.

Melekler Allah'a bağlılığın, sadakat ve teslimiyetin sembolüdürler. Sadece Allah'ın emri ile hareket eder, O'ndan başka hiç kimseye ya da varlığa boyun eğmezler. Onlar aynı zamanda manevi temizliğin; bütün kirlerden, günahlardan arınmışlığın da sembolüdürler. Akıllı ve şuurlu varlıklar olmakla birlikte Yüce Allah'a karşı kendilerini isyana sürükleyecek hiçbir söz ve davranışın içerisine girmezler. Her an Allah'ın emrini yerine getirmeye hazırdırlar. Bu yönleriyle kulluk için dünyaya gönderilen insana asli vazifesini de hatırlatırlar.

KAYNAKÇA

Kur'an-ı Kerim

Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, Müessesetü'r-Risâle, I-L, Beyrût 2001.

Âlûsî, Şihâbüddîn Mahmûd, *Rûhu'l-Meânî*, Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, XVI, Beyrût 1415.

Begavî, *Meâlimu't-Tenzîl fî Tefsîri'l-Kur'ân* (*Tefsîru'l-Begavî*), Dâru Taybe, I-VIII, byy., 1997.

Buhârî, *Sahîh*, Dâru Tavkî'n-Necât, I-IX, Dımaşk 1422.

Cebeci, Lütfullah, "İsrafil", *DİA*, İstanbul 2001, XXIII, 180-181.

Cebeci, Lütfullah, "Mikail", *DİA*, İstanbul 2005, XXX, 45-46.

Cebeci, Lütfullah, *Kur'an'a Göre Melek, CİN, Şeytan*, İstanbul 1998.

Dârekutnî, *Rü'yetullâh*, Mektebetü'l-Menâr, Ürdün 1411.

Demirci, Kürşat, "Harut ve Marut", *DİA*, İstanbul 1997.

Ebu Hayyân el-Endelûsî, *el-Bahru'l-Muhît fî't-Tefsîr*, Dâru'l-Fikr, I-X, Beyrût 1420.

Erbaş, Ali, "Melek", *DİA*, İstanbul 2004, XXIX, 37-39.

Erbaş, Ali, *Melekler Âlemi*, İstanbul 2012.

Eşkar, Ömer Süleymân Abdullâh, *Âlemü'l-Melâiketi'l-Ebrâr*, Dârü'n-Nefâis, Kuveyt 1983.

Güneş, Kâmil, *Meleklerle İman*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2015.

Hâkim, *el-Müstedrek ala's-Sahihayn*, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, I-IV, Beyrût 1990.

Halîmî, Ebu Abdillâh el-Hüseyn b. el-Hasen, *el-Minhâc fi Şuabi'l-Îmân*, Dârü'l-Fikr, I-III, byy., 1979.

Hindî, Alâüddîn, *Kenzü'l-Ummâl fi Süneni'l-Akvâl ve'l-Ef'âl*, Müessesetü'r-Risâle, I-XVI, Beyrût 1998.

İbn Âşûr, Muhammed Tâhir, *et-Tahrîr ve't-Tenvîr*, Dâru't-Tûnusiyye, I-XXX, Tunis 1984.

İbn Ebu Âsım eş-Şeybânî, *el-Âhâd ve'l-Mesânî*, Dârü'r-Râye, I-VI, Riyâd 1991.

İbn Ebu Şeybe, *Musannef*, Mektebetü'r-Rüşd, VII, Riyâd 1409.

İbn İshâk, Muhammed, *Sîre*, Dârü'l-Fikr, Beyrût 1978.

İbn Kayyım el-Cevziyye, *Hâdi'l-Ervâh ilâ Bilâdi'l-Efrâh*, Matbaatü'l-Medenî, Kâhire, trz.

İbn Kayyım el-Cevziyye, *İğâsetü'l-Lehefân min Mesâyidi's-Şeytân*, Mektebetü'l-Meârif, I-II, Riyâd, trz.

İbn Mâce, Sünen, *Dârü İhyâi'l-Kütübi'l-Arabîyye*, I-II, byy., trz.

İbn Teymiye, *Mecmû'u'l-Fetâvâ*, Mecmau'l-Melik Fehd, I-XXXV, Medîne 1995.

İbnü'l-Arabî, *Ahkâmü'l-Kur'ân*, *Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye*, I-IV, Beyrût 2003.

İbnü'l-Cevzî, *Zâdü'l-Mesîr fî İlmi't-Tefsîr*, *Dârü'l-Kitâbi'l-Arabî*, I-IV, Beyrût 1422.

İbnü'l-Esîr, Mecdüddîn, *en-Nihâye fî Garîbi'l-Hadîs*, el-Mektebetü'l-İlmiyye, I-V, Beyrût 1979.

İsfehânî, Râgıb, *el-Müfredât fî Garîbi'l-Kur'ân*, *Dârü'l-Kalem*, Beyrût 1412.

İshâk b. Râheveyh, Müsned, Mektebetü'l-İmân, I-V, Medîne 1991.

Kâsânî, *Bedâiu's-Sanâi fî Tertîbi's-Şerâi*, *Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye*, I-VII, Beyrût 1986.

Kastallânî, Şihâbüddîn, *el-Mevâhibu'l-Ledünniyye bi'l-Minehi'l-Muhamme-*

diyye, Mektebetu't-Tevfikiyye, I-III, Mısır, trz.

Kılavuz, Ahmet Saim, "Azrail", *DİA*, İstanbul 1991, IV, 350-351.

Komisyon, *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, I-V, Ankara 2007.

Komisyon, *Hadislerle İslam*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, I-VII, Ankara 2013.

Kurtubî, *el-Câmi li Ahkâmi'l-Kur'ân (Tefsîru'l-Kurtubî)*, Dârü'l-Kütübi'l-Mısriyye, I-XX, Kâhire 1964.

Kutluer, İlhan, "Hikmet", *DİA*, İstanbul 1998, XVII, 503-511.

Mâverdî, *en-Nuket ve'l-Uyûn (Tefsir)*, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, I-VI, Beyrût, trz.

Mukâtil b. Süleymân, *Tefsîr*, Dâru İhyâi't-Turâs, I-V, Beyrût 1423.

Mücâhid, *Tefsîr*, Dârü'l-Fikri'l-İslâmî el-Hadîse, Mısır 1989.

Münâvî, *Feyzü'l-Kadîr Şerhu Câmi'i's-Sağîr*, el-Mektebetü't-Ticârî el-Kübrâ, I-VI, Mısır 1356.

Müslim, *Sahîh*, Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arâbî, I-V, Beyrût, trz.

Nasravî, Hüseyin, *el-Melâike fi't-Turâsi'l-İslâmî*, Dârü'l-Kütüb ve'l-Vesâik, Bağdâd 2011.

Râzî, Fahreddîn, *Mefâtihu'l-Gayb (et-Tefsîru'l-Kebîr)*, Dârü'l-Fikr, I-XXXI, Beyrût 1981.

Râzî, Fahreddîn, *Muhassal*, Mektebetü'l-Külliyâti'l-Ezheriyye, Mısır, trz.

Reşid Rıza, Muhammed, *Tefsîru'l-Menâr*, el-Heyetü'l-Mısriyye, I-XII, Mısır 1990.

Sa'lebî, Ebu İshâk, *el-Keşf ve'l-Beyân an Tefsîri'l-Kur'ân*, Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Ârabî, I-X, Beyrût 2002.

Semerkindî, Ebu'l-Leys, *Bahru'l-Ulûm*, I-III, byy., trz.

Serdar, Murat, "Hristiyanlık ve İslam'da Meleklerin Varlık ve Kısımları", *bilimname* XVII, 2009/2, 139-164.

Serdar, Murat, "Semavi Dinlerde Dört Büyük Melek", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13:2 (2008).

Suyûtî, Celâlüddîn, *el-Habâik fi Ahbârî'l-Melâik*, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrût 1985.

Sübkî, Mahmûd Muhammed Hattâb, *el-Menhelü'l-Azbu'l-Mevrûd Şerhu Süneni*

Ebi Dâvûd, Matbaatü'l-İstikâme, I-X, Kâhire 1353.

Taberânî, *el-Mucemu'l-Evsat*, Dârü'l-Harameyn, I-X, Kâhire, trz.

Taberânî, *el-Mucemu'l-Kebîr*, Mektebetu İbn Teymiye, I-XXV, Kâhire 1994.

Taberî, Muhammed b. Cerîr, *Câmiu'l-Beyân fî Tevîli'l-Kur'ân* (*Tefsîru't-Taberî*), Müessesetü'r-Risâle, I-XXIV, Beyrût 2000.

Taftazânî, Sadeddîn, *Şerhu'l-Akâidi'n-Nesefiyye*, Mektebetü'l-Medîne, Pâkistân 2012.

Tibî, Şerefüddîn, *el-Kâşif an Hakâiki's-Sünen*, Mektebetu Nizâr Mustafâ el-Bâz, I-XIII, Riyâd 1997.

Tirmizî, Sünen, Dârü'l-Garbi'l-İslâmî, I-VI, Beyrût 1998.

Topaloğlu, Bekir, Yusuf Şevki Yavuz, İlyas Çelebi, *İslam'da İman Esasları*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2014.

Yavuz, Yusuf Şevki, "Arş", *DİA*, İstanbul 1991.

Zemahşerî, *el-Keşşâf an Hakâik Gavâmidî't-Tenzîl*, Dârü'l-Kitâbi'l-Arabî, I-IV, Beyrût 1407.